

Save the date!

Workshop “Faciliteren kun je leren!”

Hoe kunnen waterschappen meer open staan voor initiatieven uit de stad en deze benutten voor onze eigen maatschappelijke opgaven?

Maandag 27 juni 2016, 13 – 17 u (met lunchinloop)
Hoofdkantoor Waternet, Amsterdam

Met: Geurt van Randeraat (moderator) en inspiratie vanuit gemeenten
Doelgroep: Waternet en KAS waterschappen: water toetsers/planadviseurs, planvormers, netwerkpersoneel en hun leidinggevendenden

Meld je aan bij merel.boontje@waternet.nl

Faciliteren kan je leren

Op 27 juni 2016 vond de workshop *Faciliteren kan je leren* plaats bij Waternet op de 9^e verdieping, met prachtig uitzicht over stad en Amstel. Deze KAS-bijeenkomst werd georganiseerd door Waterschap Amstel, Gooi en Vecht.

Ariane Hoog, dagelijks bestuurder van Amstel, Gooi en Vecht, heet allen hartelijk welkom. Een aantal maanden geleden waren een aantal van de deelnemers ook bij de vorige KAS-bijeenkomst in Amersfoort, die heel inspirerend was. Het is goed om via deze bijeenkomsten van elkaar te leren.

Afgelopen weken zijn we met man en macht bezig geweest om wateroverlast te voorkomen. Dit kunnen we niet alleen als waterschappen of

gemeenten voorkomen. We zullen met elkaar moeten zien hoe we wateroverlast gezamenlijk kunnen voorkomen. Ook in dat proces is faciliteren van belang. Vandaar deze bijeenkomst *Faciliteren kan je leren*.

Initiatief voor bijeenkomsten KAS-netwerk

Ook Waterschap Roer en Overmaas heeft de handen vol gehad aan de neerslag van afgelopen weken, vult Paulien Hartog aan. Mooi dat ook iemand van Roer en Overmaas er bij is! Paulien licht de achtergrond van dit initiatief toe. We willen ons meer verbinden met lokale initiatieven voor het tegengaan van wateroverlast. De Klimaatactieve Stad is één van de zeven innovatiethema's van de Unie van Waterschappen. Alle waterschappen zijn hier wel mee bezig. Door van elkaar te leren, kunnen we hier sneller op ontwikkelen. Hieruit is het

KAS-netwerk ontstaan. Het is geen programma en er is geen gezamenlijk budget. Op uitnodiging van een waterschap komt het KAS-netwerk bij elkaar om kennis en ervaringen uit te wisselen. De eerste bestuurlijke bijeenkomst is in mei gehouden, op uitnodiging van Vallei en Veluwe. Vanmiddag is de eerste ambtelijke bijeenkomst, georganiseerd door Amstel Gooi en Vecht / Waternet. Deze middag richten we ons op de verbinding met kleine 'voorloper initiatieven'. Hoe haak je daar op aan?

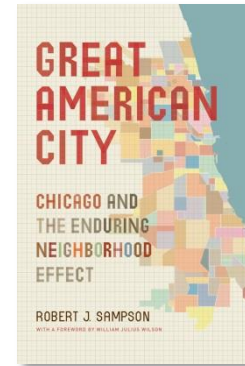
Van containerbegrip naar praktijk: wat bedoelen we eigenlijk met 'faciliteren'?

Gert van Randerat, van SITE urban development, is vanmiddag onze moderator. Vanuit zijn ervaring weet hij dat gemeenten hier al volop mee bezig zijn. Hoe gaan zij daarbij te werk? Geurt heeft hiervoor Kamiel Deinum van Gemeente Enschede en Irene Poortinga van Amsterdam Rainproof gevraagd om twee cases toe te lichten.

Maar eerst wordt ieder gevraagd om op te schrijven waar je aan denkt bij *faciliteren*. Hieruit volgt een heel scala van kernwoorden: meehelpen, ondersteunen, katalysator, aanjagen, helderheid scheppen, begeleiden, mogelijk maken, verbinden, etc. Het woord *faciliteren* wordt makkelijk en veel gebruikt, maar de kans is groot dat de ander er iets anders bij denkt. Als je als waterschap wilt faciliteren is het dus goed om met elkaar te

bediscussiëren wat je hier precies mee bedoelt en dat anderen ook begrijpen wat je daar mee bedoelt.

Recent heb ik het boek '[Great American City](#)' van [Robert J. Sampson](#) onder ogen gekregen, vertelt Geurt verder. Het boek beschrijft dat steden waar *communities* actief zijn, deze sneller een ramp te boven zijn zoals een ontploffing, storm, brand of overstroming. Zelfs op basisscholen in Amerika wordt les gegeven in *community development*!

Dichter bij huis zoeken gemeenten actief verbinding met initiatieven van anderen. Dit gebeurt bijvoorbeeld onder de noemers: publiek ontwikkelaar, ondernemende overheid, 3S Haarlem, Brussels model of WijDeventer. Je ziet

een verschuiving van *de stad maken* naar [de stad zijn](#), wat leidt tot andere focus, werkwijze, organisatie en sturing bij overheden. In deze lijn zijn diverse publicaties verschenen, zoals [De toekomst van de stad](#) (maart 2014, Rli), [Gebiedsontwikkeling Nieuwe Stijl](#) (maart 2014, Min. I&M), [Tien kansen voor de energieke ambtenaar](#) (2012, J. Andringa, L. Lankreijer, C. van Leenders en L. Reyn), [Meer ruimte voor initiatief](#) (maart 2014, Platform 31).

Nieuwe manier van stad maken

Het [Wijkbedrijf Bilgaard](#) in Leeuwarden is een goed voorbeeld van hoe je anders de stad kan maken. Dit is de [winnende inzending](#) aan een woningcorporatie voor onderhoud en renovatie. Doordat de woningcorporatie hier een andere vraag heeft gesteld, krijgt het ook een ander antwoord. Zo is er veel goeds gaande in het land, aldus Geurt. Hij geeft een aantal voorbeelden. WijkInvesteringsZone in Rotterdam, waarbij de wijk Bospolder-Tussendijken als eens soort BV wordt georganiseerd en het onderhoud van groen, straten, woningen en ook corporatiewoningen door bewoners, ondernemers en buurtorganisaties wordt gedaan. Andere voorbeelden van publiek privaat gebruik zijn: een nieuw [sportcomplex](#) op het oude oefenveld van FC Groningen in het Europapark, waar ook studenten van het Noorderpoort college en bewoners en bedrijven uit de omgeving gebruik van kunnen maken; en

[Trust Noord](#) in Amsterdam, een initiatief van Floor Ziegler, waar bewoners een soort aandeelhouders van bijvoorbeeld de [Noorderparkkamer](#) kunnen zijn.

Mooie voorbeelden uit het buitenland zijn de [Highline](#) in New York, dat uit bewonersinitiatief is geboren en met *crowd funding* is gerealiseerd, en het [Bryant Park](#) in New York, waar het initiatief door omliggende bedrijven is genomen. Ook het Dakpark Rotterdam is een bewonersinitiatief, waarvan het beheer tot en met de veiligheidsaspecten door bewoners gebeurt.

De kunst van het faciliteren: houding en lessen

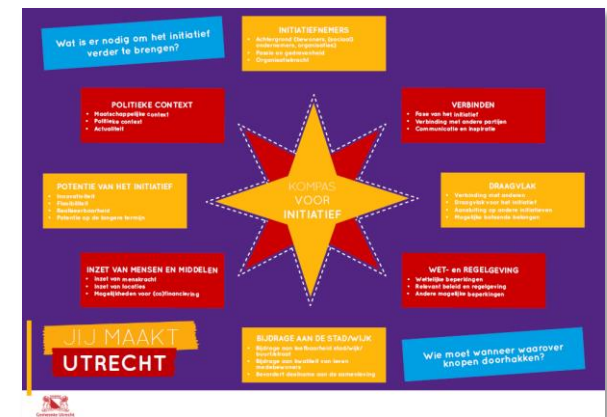
Geurt van Randeraat stelt vast dat je analoog aan deze voorbeelden, ook anders kan omgaan met de vragen in het waterbeheer. Steeds vaker krijgen lokale ondernemers en bewoners een

grotere rol bij inrichting, gebruik en beheer van de stad. Dit is minder uitsluitend een aangelegenheid voor overheid en (grote) private partijen. De nieuwe manier van de stad maken (of de stad *zijn*) hoeft niet scherp bottom-up of top-down te zijn, maar is vaak een mengvorm. Hoe moeten we daar tegenover staan? Hiervoor is een andere grondhouding nodig. Door niet alleen je eigen visie neer te leggen, maar ook vragen te stellen en open te staan. Omdat vooraf niet alles wordt vastgelegd, ook niet beleidsmatig, vraagt dit lef van bestuurders. En een afrekencultuur biedt weinig ruimte voor ambtelijke lef. Er moet ruimte zijn voor situationeel leiderschap, waar je afhankelijk van de situatie beslissingen kan nemen, waarvan je pas daarna gaat bedenken hoe je dat in de eigen organisatie gaat uitleggen. Hiervoor moet er vertrouwen zijn in de ambtelijke beslissingen en moeten de ambtenaren de eigen organisatie goed kennen. Net zo min als 'de Nederlander', is er niet zoiets als 'het waterschap' of 'de gemeente'. Hiervoor is ook begrip van de eigen organisatie noodzakelijk! Een organogram vertelt niets over hoe een organisatie werkt. Een sociogram is veel zinvoller. Van alle betrokkenen in een project zijn er meestal maar zo'n zeven die 'er toe doen'. Geurt raadt aan om eens een sociogram te maken voor een project waar je aan werkt. Geef alle relaties aan en bekijk van een afstand waar de 'groene en rode scores' zitten, waar in het project meer of minder

aandacht nodig is. Een ander advies is om je bij ondernemers te verdiepen in waar die z'n geld mee verdient. Als je dat niet begrijpt, is het een stuk lastiger afspraken maken om iets gedaan te krijgen. Over het organiserend vermogen van een organisatie is veel meer te vertellen. Daar is ook veel interessants over te lezen, bijvoorbeeld in [publicaties](#) via de Erasmus Universiteit. Deze meer 'softe kanten' blijken vaak belangrijk voor het slagen van initiatieven.

Hoe zou jij als partij gefaciliteerd willen worden?

En hoe kom je als waterschap tot een afwegingskader voor initiatieven? Gemeente Utrecht heeft hiervoor het '[Kompas voor initiatief](#)'. Dit geeft helderheid wat je van de gemeente kan verwachten als je met een initiatief komt.

Faciliteren met een eigen belang?

A man in a dark suit and glasses stands on the left, presenting to a group of people seated in blue chairs. A large screen behind him displays a diagram. The room features a large abstract sculpture on the wall and a modern interior design.

Het Kompas voor Ruimtelijke Initiatieven

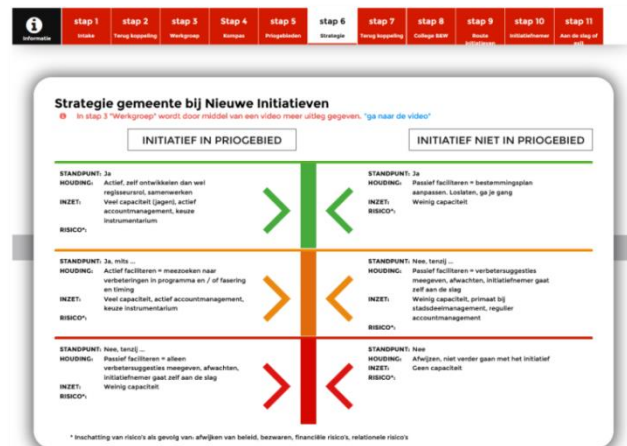
ander probleem was dat initiatieven lang onderweg waren in de gemeentelijke organisatie. Hiervoor is eerst een quick scan ontwikkeld voor aanpassingen van het bestemmingsplan. Die voldeed nog niet goed. De opvolger, de quick scan ruimtelijk initiatief, was meer thematisch ingedeeld. Deze is verder ontwikkeld tot het Kompas voor Ruimtelijke Initiatieven. Elk thema beperkt zich daarbij tot een [aantal speerpunten in het beleid](#), die je als overheid wilt bereiken, en het algemeen belang dat je wilt beschermen.

Hoe werkt dit nu praktisch en bestuurlijk?

Kamiel Deinum geeft aan dat er één loket [Nieuwe initiatieven](#) is. Een binnenkomend initiatief doorloopt een [aantal stappen](#). het initiatief wordt door een integrale werkgroep beoordeeld op alle thema's. In deze groep zitten medewerkers van Ontwerp, Wonen, Economie, etc. De mensen uit deze werkgroep moeten dus over hun eigen (vak)grenzen heen kijken. Er zijn drie (geografische) werkgroepen; voor binnen de singel, buiten de singel en het buitengebied. Kamiel zit zelf niet in een werkgroep. Hij werkt wel mee aan verandering van de houding en gedrag van medewerkers. Deze werkgroepen komen elke twee weken bijeen, waardoor het nu mogelijk is om binnen één maand een reactie aan de initiatiefnemer te geven of de gemeente het een goed initiatief vindt en dit ondersteunt. Besluiten van de werkgroep worden ter informatie aan het college doorgegeven (niet voor besluit). Zo nodig kan het college hier wel op reageren. De wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling heeft hiervoor mandaat van de gemeenteraad, tenzij een andere wethouder tegen is. Kamiel benadrukt dat er dus vrij veel mandaat ligt bij deze werkgroepen. De gemeenteraad komt later aan bod, bij uitwerking van de details.

Het onderstaande plaatje bepaalt waar de gemeente de ambtelijke capaciteit op in zet.

Na 1 jaar, in 2017, wordt het Kompas geëvalueerd. Wat vinden de ondernemers, wat is de faciliterende rol?

Waar is het water, waar is het waterschap?

Naar aanleiding van het verhaal wordt gevraagd hoe wordt omgegaan met snelheid die buiten de gemeente ligt, bijvoorbeeld als provincie of waterschap er ook iets van moeten vinden? Gemeente Enschede is nu wel bezig met het omzetten van het Kompas naar de nieuwe Omgevingswet, maar nog niet met de betrokkenheid van provincie of waterschap. Dat zou wel een logische volgende stap zijn. Gemeente Houten werkt vergelijkbaar met een *uitnodigingspolitiek*. Daar is elke drie weken een accounthouderoverleg met gemeente, waterschap en provincie. Nut en noodzaak van

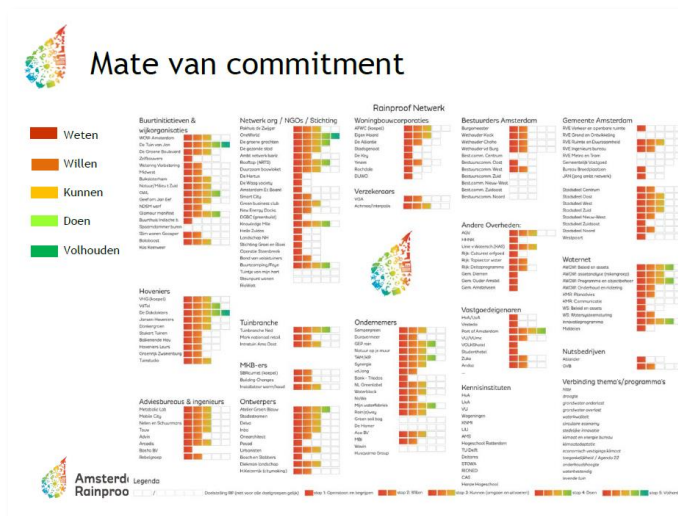
betrokkenheid van het waterschap is niet altijd evident bij bespreking van het derde pannenkoekhuis. Maar vanuit het waterschapsbestuur is besloten het initiatief te ondersteunen, ondanks dat dit puur vanuit het waterschapswerk niet zo doelmatig is. Geconstateerd wordt dat de rol van water beperkt lijkt in het Kompas, naast duurzaamheid, leefomgeving, ruimtelijke kwaliteit, etc. Hoe zou de verbinding met het water gemaakt kunnen worden? Geurt daagt de aanwezigen juist uit om hier over na te denken. Wetende dat dit soort initiatieven bij veel gemeenten spelen, hoe zou je daar als waterschap op in kunnen spelen?

Hoe wordt omgegaan met initiatieven zonder ruimtelijke impact, bijvoorbeeld rond beheer? Kamiel Deinum licht toe dat Enschede daar een ander loket voor heeft. En als er initiatieven met een ruimtelijke component binnen komen bij het Ondernemersloket, wordt dat doorgegeven naar dit loket *Nieuwe initiatieven*. Wat is de reactie als de gemeente niet enthousiast is over een initiatief? Dan kan de initiatiefnemer stoppen of de gemeente geeft advies mee hoe het plan aangepast kan worden om wel op steun te kunnen rekenen. Tot nu toe hebben we dit niet bij de hand gehad; is er nog geen radicaal 'nee' tegen een initiatief gezegd, zo vertelt Kamiel. Er is ook (nog) geen beroeps- of bezwaarmogelijkheid.

Gevraagd wordt of er geen risico is dat de gemeente alleen initiatieven volgt, terwijl het toch de rol van de gemeente is om een visie op de stad te hebben? Dat is inderdaad zo en daarom wordt in de Omgevingswet een omgevingsvisie verplicht gesteld.

Amsterdam Rainproof bouwt aan netwerk

Na de pauze vertelt Irene Poortinga over het initiatief, de organisatie en werkwijze van Amsterdam Rainproof. Irene is community manager bij Amsterdam Rainproof. Zij ziet een facilitator wel als iemand met een eigen belang. Zonder belang is meer een moderator. De uitdaging is om samen te werken vanuit het eigen belang. Hoe kan je vanuit iemand anders belang iemand meekrijgen in je eigen belang? Daarvoor moet je eerst goed luisteren naar die andere belangen, aldus Irene. Met Rainproof zijn we daarom eerst met alle partijen/stakeholders gaan praten. Waar is behoefte aan? Wat heeft de stakeholder nodig? In hoeverre voelt hij zich (gedeeld) eigenaar van de opgave? In een overzicht hebben we de mate van commitment met ons belang aangegeven (het getoonde overzicht geeft een oudere stand van zaken). Voor elke partij hebben we bekeken waar zij zich bevinden in het stadium van 'weten, willen, werken, doen, volhouden, etc. Daarbij is niet van elke partij het 'hoogste' niveau gewenst; met grijs is aangegeven welk niveau we voor elke partij als gewenst of realistisch zien.

Rainproof is een initiatief van Waternet, maar semi onafhankelijk gepositioneerd. Dat heeft voordelen omdat Waternet al een 'label' in de stad heeft. Aan de andere kant is duidelijk te maken dat je wel gelieerd bent aan gemeente en waterschap, waardoor je makkelijk overal binnenkomt. Bijvoorbeeld morgen op een [020-duurzaam](#) activiteit. Met Rainproof vertellen we in een toegankelijke taal over bergen, afvoeren en infiltreren en geven we tips & tricks voor inwoners en bedrijven. In het begin was dit vooral een kwestie van zenden, zo geeft Irene aan. Maar na de regenbuien van 28 juli 2014 worden we vooral veel bevraagd. We moeten er nu voor waken dat we onze eigen lijn en doelen vasthouden en niet alleen met binnenkomende vragen bezig zijn.

Irene Poortinga laat een aantal events de revue passeren. De [Rave & Ride](#), waar de dam voor 1

dag is vergroend. Twee miljoen mensen online, unieke bezoekers, hebben het programma bekeken! Het grootste bereik kwam via [OneWorld](#), een netwerk van doeners. Een ander initiatief is [Rooftop Revolution](#), waar je via crowd funding & sourcing een dak in je eigen buurt samen kan vergroenen. En met Tuinbranche Nederland is gewerkt aan het opzetten van een campagne rondom water in de tuin. Bewoners zijn bevraagd over regenwater in de tuin en het bleek dat ze daar weinig mee hebben. Maar de mensen hebben wel wat met natuur in de tuin, met groeiende, bloeiende plantjes, met bijtjes en vlinders. In

samenwerking met de Tuinbranche Nederland en tuincentrumorganisaties is vervolgens gewerkt aan de campagne [Natuurlijk! De watervriendelijke tuin](#). In lokale tuincentra kan een demotuin worden getoond en worden ontwerp sessie georganiseerd. Hierop wordt aangevuld dat Peter Regoort (Rijkswaterstaat) met een aantal waterschappen werkt aan het 'nationaler maken' van tuinvergroening, in samenwerking met onder andere Tuinbranche Nederland, Branchevereniging VHG en de Doe-het-zelfbranche. Irene schets dat Rainproof het initiatief heeft genomen, de tuinbranche dit nu overneemt en hopelijk weten zij dan weer gemeenten en waterschappen te vinden. Het bleek uit diverse sessie met hoveniers en VHG dat je echt niets hoeft uit te leggen over water en groen in de tuin. Waar we ze wel mee konden helpen is het maken van een folder voor hun klanten. En zo faciliteren we ook de gemeente met Rainproof factsheets over wat bewoners kunnen doen, maar ook hoe de gemeente rainproof in eigen werkzaamheden kan zijn. In Amsterdam is rainproof nu ook opgenomen in de Agenda Groen en de Agenda Duurzaamheid. Nu krijgen we veel vragen, bijvoorbeeld om op schoolpleinen iets te doen met water, maar wat dan. Of een vraag van [Nieuwsuur](#) naar aanleiding van de wateroverlast begin juni. Rainproof is opgezet als platform voor zowel bottom-up als bestuurlijke initiatieven. Vanuit Waternet wordt hier positief tegen aan gekeken. Het is lastig om

dit werk op deze manier vanuit de eigen organisatie te doen en om deze resultaten te bereiken. Er zijn ook vragen van andere gemeenten uit het beheergebied van het waterschap, wat ze met Rainproof kunnen. Ze kennen het wel, maar kan er niet meer en beter dan hen te verwijzen naar de website van Rainproof? Dat zit momenteel niet in de opdracht aan Amsterdam Rainproof maar het waterschap wil hier wel mee aan de slag, zo vertelt Paulien Hartog. En zou Waterschap Rivierenland rainproof kunnen adopteren? Ja, dat is vast mogelijk. Voor het gebruik van logo's en andere praktische zaken wordt de komende maanden het een en ander uitgezocht.

Zijn er ook bepaalde doelen aan het Rainproof programma gesteld? Wat wil je bereiken en hoe meet je dat? Irene geeft aan dat het (verouderde) overzicht uit de presentatie nu moet worden bijgewerkt. Dat gebeurt elke 3

maanden. Dit geeft meer een beeld wat aan de proceskant is bereikt. Wat is de mate van gedeeld eigenaarschap/commitment. Fysieke resultaten, zoals sponsoring van de stad, zijn moeilijk te monitoren. Er gebeurt ook veel op particulier terrein. Dezelfde ervaringen zie je in Kopenhagen, waar € 1,5 miljard wordt geïnvesteerd en het tegelijk lastig is om te laten zien wat er is bereikt. In aanvulling daarop wordt opgemerkt dat het vooraf opstellen van KPI's het risico meebrengt dat je daar vervolgens op gaat sturen. Dan kom je waarschijnlijk op een heel ander resultaat uit dan dat je nu komt. Het gaat om een proces dat je met vertrouwen ingaat. Daar past een ruime opdracht bij. Maar de term 'rainproof' schept toch ook een bepaalde verwachting? Ja, maar dat is zo maar bereikt. Zie Kopenhagen waar ze nog 20 jaar bezig zullen zijn, ondanks versnelling na de grote wateroverlast.

Irene Poortinga sluit haar verhaal af met de opmerking dat Amsterdam Rainproof een initiatief is vanuit Waternet, vanuit de gemeentelijke taak. Het programma wordt gefinancierd vanuit de rioolgelden. Vanuit Rainproof is het fijn om vanuit mezelf te spreken en een klein interdisciplinair team te werken en daarnaast verbinding te hebben met het grote Waternet. Het waterschap Amstel, Gooi en Vecht wil het rainproof programma ook starten in andere gemeenten in AGV gebied, maar daarin kan het niet dezelfde rol hebben als de gemeente in Amsterdam Rainproof, zo vult Paulien Hartog aan. Kasper Spaan is daar de projectleider van. Welke ingangen zijn daar het beste voor, de rioolbeheerder, de beleidsmedewerker en/of de wethouder?

In hoeverre is dit te zien als faciliteren? De opgave ligt voor een groot deel op particulier terrein, dus moet je wel faciliteren. En sommige initiatieven waar we aan meewerken, hebben weinig met water te maken. De opdracht was ook niet om (water)projecten uit te voeren, maar om een netwerk op te bouwen dat hiermee aan de slag gaat. Vanuit Waternet wordt geconstateerd dat faciliteren hier gaat om ideeën realiseren en mogelijkheden zien. Als je daarmee bereikt dat particulieren naar de gemeente gaan met de vraag 'hoe kan ik rainproof zijn', dan is dat geweldig!

Geurt van Randeraat vertelt dat een aantal jaar geleden de Amerikaan Malcom Gladwell een boek heeft geschreven over het [tipping point](#), wanneer een beweging start. Toen we de video [How to start a movement](#) bij Waternet toonden, leek dit wel van een andere planeet te komen. Wat wilden we hier mee? Sinds die tijd is er veel veranderd. Geurt heeft het gevoel dat Amsterdam Rainproof tegen dit tipping point aan zit. Nee, daar zijn we al overheen!, aldus Irene. De beweging is al gestart.

Werksessie in vier groepen

In groepen is gewerkt aan vier vragen.

Vraag 1: Wie wil je faciliteren, wie zijn je partners en ambassadeurs?

- Wat heb je hen te bieden?
- Hoe wil je je daar aan verbinden?
- Wat zijn de eerste stappen?

Paulien Hartog licht het resultaat bij vraag 1 toe. Waterschappen richten zich vooral op gemeenten. Zonder gemeenten kan je ook niet aan de slag. Maar zij hebben vele thema's op hun bordje. Waterschappen kunnen gemeenten ontzorgen door kennis over water voor particulieren te leveren, door dat deel samen of voor gemeenten te doen. Wie wil je daarbij als partner of ambassadeur? Vele partijen! Je kan daarbij een overzicht maken van je eigen doelen en de doelen van alle partners en vervolgens aangeven waar deze elkaar versterken. Corporaties hebben veel competenties, maar mogen financieel niet veel. Hoe lopen de (bouw)ketens, waar kan je op insteken? Bijvoorbeeld de rol van installatiebureaus of van verzekeraars? NGO's of communities; in het maatschappelijk middenkader zit veel energie. Maar dat kan ook lastig zijn om je daar als overheid mee te verbinden. Dat kan

- Welke thema's zijn van toepassing?
- Hoe maak je daarbinnen afwegingen?
- Test met een initiatief/praktijkvoorbeeld

reflecteert Marthijn, 'rainproof: elke druppel telt'. Moeten we dus ook inzetten op kleine projecten? Geurt vult hierop aan met een voorbeeld uit Alphen aan de Rijn waar de gemeente een uitvraag heeft gedaan en toe 1000 ideeën ontving! Daar moest toen wel op worden gereageerd.

- Welke houding en skills zijn nodig?
- Hoe kom je in contact met de buitenwereld?
- Hoe doorbreek je interne blokkades?

[illegible]

Vraag 4: Welke thema's lenen zich goed voor faciliteren?

- Jan Wisse licht het resultaat bij vraag 4 toe. Voorbeelden van geschikte thema's zijn afkoppelen tuinen, groene daken, etc. Naast de inhoud, hoe organiseer ik dat? Verleid bijvoorbeeld aannemers en bewoners om een voorbeeldwoning neer te zetten. Bij nieuwe

sanitatie denken wij aan iets anders, terwijl een aannemer de flexibiliteit van de dunne leidingen in de woning ziet en de bewoner de flexibiliteit ervan ziet, die de levensbestendigheid van de woning vergroot. Iets kan dus aanslaan op heel andere thema's. En een grote impact is te bereiken door ervoor te zorgen dat het niet een eenmalig succes blijft, maar dat het succes beklijft.

Terugblik

Geurt van Randeraat constateert dat er in de vier groepen in korte tijd veel is bedacht. In eerdere KAS-werksessies is al gesproken over faciliteren. Deze bijeenkomst gaf de gelegenheid om dit onderwerp verder te verdiepen. Het lijkt Geurt een goed idee als er een soort themabijeenkomsten volgen. Er zijn ook goede vragen gesteld, waar gaat het schuren. Hieruit is ook duidelijk dat er aan wordt gewerkt. En laat je niet uit het veld slaan door de vele begrippen en betekenissen die er aan 'faciliteren' worden verbonden. Deze vragen spelen in de breedte van de samenleving. Het vraagt om een veranderende houding en cultuur van overheden. De nieuwe Omgevingswet dwingt om hier mee verder te gaan. Het Kompas Ruimtelijke Initiatieven helpt Enschede om met partners te overleggen. Een eerste keer 'nee' op een initiatief kan mogelijk wat stennis geven. Geurt is benieuwd hoe dat ook bestuurlijk zal lopen. Rainproof Amsterdam is een

onafhankelijk vehikel, dat aanhaakt op het maatschappelijk middenkader. Heel inspirerend. Als je je eigen doelen scherp hebt, kan je kijken hoe andere je daarbij kunnen helpen. Netwerk mapping kan daarbij helpen.

Volgende KAS-bijeenkomst

Cees van Bladeren blikt terug op twee hele mooie KAS-bijeenkomsten als start. Nu is het zaak de fakkel door te geven. We moeten niet, het is vrij, maar we willen wel wat samen. In het najaar ligt een volgende bestuurlijke KAS-bijeenkomst in het verschiet, in Zwolle of de Twintesteden. Daar zullen vooral ervaringen met Living Labs centraal staan. Delfland stelt de mogelijkheid in het vooruitzicht om mee te doen aan de interne cursus. Ieder die een andere initiatief/idee heeft om een activiteit te delen met andere waterschappen, kan dat aan Cees van Bladeren of Michelle Talsma doorgeven. Paulien vult aan: dit organiseren is niet ingewikkeld, de vorm is vrij, het belangrijkste is een datum te prikken.

Overigens is er een plek op de site van de Unie beschikbaar waar we mededelingen over het KAS-netwerk kunnen doen en de belangrijkste stukken kunnen verzamelen. Dat is te vinden op: [Link Unie-site KAS-netwerk](#).

Wrap up van KAS-bijeenkomst

De volgende sheets geven de *wrap up* van de bijeenkomst.

FACILITEREN ALS BEGRIP

- Veel interpretaties en betekenissen: ondersteunen, katalyseren, verleiden, agenderen, kaderen...
- Verschil tussen faciliteren zonder of met belang bij het eindresultaat
- Faciliteren is ook onderbouwd en binnen afzienbare tijd helderheid geven, ook als het antwoord 'nee' is
- Faciliteren behoeft altijd een actieve houding ten aanzien van het bereiken van eigen doelen

MAATSCHAPPIJ ALS ACTOR

- Laat je inspireren door (buitenlandse) voorbeelden waarin maatschappelijke partijen samenwerken met institutionele- en publieke partijen
- Zoek vooral naar de lessen, ieder voorbeeld heeft zijn eigen unieke context
- De komst van de Omgevingswet kan een manier zijn om de lessen te implementeren
- Profiteer als Waterschap van de energie en beweging die momenteel binnen gemeenten ontstaat in het maken van integrale omgevingsvisies
- Zoek onbekende netwerken op en vermeng je als Waterschap in discussies over de stad

LEREN FACILITEREN

- Meer met andere partijen samen willen werken of het initiatief bij de ander laten vraagt om andere houding (bedrijfscultuur) en competenties
- Verleiding is nodig om anderen bij te laten dragen aan je eigen doelen
- Wees meer vragend dan stellend, met oren en ogen gericht op de issues en 'business case' van de ander
- Dit vraagt om wederzijds vertrouwen en comfort tussen ambtenaren en bestuurders, maar ook met externe partijen
- Zoek binnen de organisatie naar koplopers: collega's die open en flexibel zijn en graag experimenteren

TOOLS

- Het kompas van Enschede laat zien dat een tool je helpt om snel afwegingen te maken over alles wat op je afkomt als je faciliteert
- Het juist en snel kunnen toepassen vraagt om mandaat en vertrouwen in de organisatie
- Het stimuleert integrale manieren van werken (door de kokers heen)
- Wees naar buiten duidelijk over wat men wel en niet kan verwachten
- Enschede is toe aan een volgende stap waarin ze het interne kompas ook als samenwerkingstool zien voor bijvoorbeeld een Waterschap

FLEXIBILITEIT VS. RECHTSZEKERHEID

- Meer flexibiliteit betekent per definitie meer onzekerheid en minder rechtszekerheid
- Dit vraagt om ruimte voor experiment, durven falen, maar ook lef van bestuurders
- Faciliteren is één grote oefening in het vinden van balans hierin
- Laat je niet tegenhouden door tegenvallers of vraagstukken, maar los ze op

RAINPROOF

- Faciliteren is ook het managen van verwachtingen en bouwen van communities
- De community manager is een belangrijke spil in de organisatie, een onafhankelijke positie om partners te zoeken en te verbinden
- Rainproof is erin geslaagd het maatschappelijke middenveld te betrekken bij het oplossen van gezamenlijke problematiek
- Faciliteren kan pas als je zelf je ambitie en visie helder formuleert. Dit brengt focus en maakt verleiden van partijen makkelijker

WIE FACILITEREN?

- Wie zijn de belangrijkste potentiële partners van het Waterschap en welke partijen kunnen minder actief gefaciliteerd worden?
- In kaart brengen van dit dynamische netwerk werkt verhelderend en is ongoing
- Investeer tijd in het oprecht leren kennen van de ander en zijn belangen
- Gemeenten zijn één van de belangrijkste netwerkpartners. Benut hier kansen om elkaar te ontzorgen